

บทที่ ๕

บทสรุปและวิเคราะห์

ลาวเวียงและลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่นในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก และชลบุรี สาเหตุของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวเวียงนั้นสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างไทยกับเวียงจันทน์เป็นสำคัญ นับตั้งแต่เวียงจันทน์ตกอยู่ในฐานะประเทศราชของไทยในสมัยกรุงธนบุรี ไทยได้ดำเนินนโยบายกวาดต้อนลาวเวียงส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๓๒๒ ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์หลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. ๒๓๖๘ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ทำการกวาดต้อนแล้วส่งลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง ๔ ครั้งด้วยกัน คือ ใน พ.ศ. ๒๓๗๐, ๒๓๗๑, ๒๓๗๓ และ ๒๓๘๐ การจัดส่งลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดส่งลาวเวียงกลุ่มสุดท้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานรวมอยู่กับชาวลาวเชื้อสายเดียวกันใน พ.ศ. ๒๔๐๔

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสาเหตุที่แตกต่างจากลาวเวียง สาเหตุดังกล่าวสืบเนื่องมาจากที่ตั้งของเมืองพวนซึ่งอยู่ใกล้กับเขตแดนญวน แม้เมืองพวนจะมีฐานะเป็นประเทศราชของไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๒๒ แล้วก็ตาม แต่ญวนมักขยายอิทธิพลเข้าแทรกแซงเมืองพวนโดยปราศจากความยินยอมของไทยอยู่เสมอ สำหรับไทยซึ่งมีระยะทางห่างไกลจากเมืองพวนมาก ส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมดูแลเมืองพวนได้อย่างใกล้ชิด จึงแก้ปัญหาโดยการกวาดต้อนลาวพวนเข้ามาฝั่งไทยให้หมดเพื่อไม่ให้หลงเหลือไว้เป็นกำลังแก่ญวนได้ ลาวพวนที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาเหล่านี้ถูกส่งไปตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๘ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๓๘๐ ได้มีการกวาดต้อนลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกครั้งหนึ่ง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๓ ก็ปรากฏหลักฐานการกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยเช่นกัน แม้ว่าการกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเกิดขึ้นเพียง ๓ ครั้ง แต่ในแต่ละครั้งนั้นปรากฏว่ามีลาวพวนที่ถูกกวาดต้อนเกลี้ยกล่อมส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้ชุมชนลาวพวนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงปัจจุบัน

การที่รัฐเลือกส่งลาวเวียงและลาวพวนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาจากลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสมหลายประการ กล่าวคือ

๑. ห่างไกลจากภูมิลำเนาเดิมของลาวเวียงและลาวพวน ทำให้การหลบหนีกลับถิ่นฐานเดิมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นรัฐจึงไม่ต้องเสี่ยงต่อการสูญเสียกำลังคนที่ได้พยายามกวาดต้อนและเกลี้ยกล่อมเข้ามาไป

๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะภูมิประเทศคล้ายคลึงกับเวียงจันทน์และเมืองพวน ซึ่งในประเด็นนี้อาจจะช่วยให้อาณาเขตลาวเวียงและลาวพวนที่กวาดต้อนมามีความคุ้นเคยและจะได้คลายความคิดถึงถิ่นฐานเดิมแล้ว ยังช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ลาวสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดของตนได้อีกด้วย

๓. สร้างความอุ่นใจแก่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวและรัฐสามารถควบคุมกลุ่มชาติพันธุ์ลาวได้สะดวก ชาวลาวถูกกวาดต้อนและส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ดังนั้นในสมัยต่อมาเมื่อทำการกวาดต้อนชาวลา วพระมหากษัตริย์ไทยจึงมีพระประสงค์ให้ส่งชาวลา วเหล่านั้นไปตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันกับพวกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนเพื่อสร้างความอบอุ่นใจแก่ชาวลา วที่พลัดพรากจากบ้านเกิดมา การจัดให้ลาวเวียงและลาวพวนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันตามกลุ่มชาติพันธุ์เช่นนี้ นอกจากจะส่งผลดีทางด้านจิตใจแล้ว ยังทำให้รัฐสามารถควบคุมดูแลชาวลา วเหล่านั้นได้สะดวกยิ่งขึ้น

ในอดีตการกวาดต้อนนับเป็นนโยบายสำคัญของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากประชากรถือเป็นปัจจัยสำคัญอันจะส่งผลต่อความมั่นคงทางการเมืองและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ ในกรณีลาวเวียงและลาวพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย กล่าวได้ว่ามีบทบาทสำคัญทางด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศอยู่ไม่น้อย ทั้งนี้เนื่องจากในยามศึกสงครามไทยได้อาศัยกำลังของชาวลา วเหล่านี้โดยการเกณฑ์ไปช่วยราชการทัพเพื่อปกป้องบ้านเมืองอยู่หลายครั้ง อาทิ สงครามกับญวนใน พ.ศ. ๒๓๘๒ และสงครามเมืองนครพนมใน พ.ศ. ๒๓๘๖ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นลาวเวียงและลาวพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวทำให้จำนวนประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้น ส่งผลให้รัฐมีรายได้จากการเก็บส่วยจากราษฎรเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหน้าที่ทำส่วยเร็วและส่วยทองคำส่งให้แก่รัฐ โดยรัฐจะนำส่วยเร็วที่ได้ไปเป็นสินค้าออกส่งไปขายยังต่างประเทศ ส่วนส่วยทองคำจะใช้ในการก่อสร้างที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น สร้างวัด บูรณะวัดและสิ่งสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นหลัก หากชาวลา วเหล่านี้ไม่สามารถส่งส่วยที่เป็นสิ่งของได้ครบตามอัตราที่รัฐกำหนดจะต้อง

ส่งเป็นเงินแทน ซึ่งรัฐจะนำเงินแทนส่วนที่ได้ไปใช้ในการบูรณะและพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าลาวเวียงและลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนสำคัญต่อความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอยู่น้อยเลยทีเดียว

ลาวเวียงและลาวพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยนอกจากจะมีบทบาทสำคัญทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจแล้ว ชาวลาวเหล่านี้ยังมีบทบาททางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดและวัง ได้แก่ การซ่อมพระราชวังจันทร์เกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามใน พ.ศ. ๒๓๖๕ ยิ่งไปกว่านั้น ภายในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเองกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานยังได้สร้างวัดและภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังทั้งดงามตามรูปแบบศิลปะล้านช้างขึ้นหลายแห่ง อาทิ พระอุโบสถและจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างท้องถิ่นศิลปะแบบล้านช้างที่วัดเมืองกาย อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พระอุโบสถวัดโบสถ์ อำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี เจดีย์ศิลปะล้านช้างวัดเตาเหล็ก อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เจดีย์ศิลปะล้านช้างวัดแสงสว่าง อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี หอไตรกลางน้ำวัดใต้ต้นลาน อำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี

หากนับจนถึงปัจจุบัน ลาวเวียงและลาวพวนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างมั่นคงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นเวลาถึง ๒๓๔ ปี และ ๑๗๘ ปีตามลำดับ ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนมีพัฒนาการที่ต่างไปจากอดีตอยู่มาก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากเอกสารสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดังนี้

๑.การติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการติดต่อทางวัฒนธรรมกับชาวไทยและชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้เคียงกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและรับวัฒนธรรมจากไทยและจีนไปใช้ในการดำเนินชีวิต ปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโลกปัจจุบันยังเป็นเสมือนสิ่งกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา

๒.การศึกษาภาคบังคับ ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องส่งบุตรหลานที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีเข้าเรียนในโรงเรียนจนมีอายุถึง ๑๔ ปีบริบูรณ์ตามแนวทางการศึกษาภาคบังคับซึ่งเริ่มบังคับใช้ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นต้นมา โดยบุตรหลานที่เข้าเรียนในโรงเรียนทุกคนถูกจัดให้เรียนวิชาภาษาไทยทั้งอ่านและเขียน ตลอดจนวิชาความรู้เรื่องเมืองไทยเพื่อให้เกิดความรักชาติไทย การถูกปลูกฝังที่ดำเนินมาอย่างยาวนานเช่นนี้ย่อมนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

๓. พัฒนาการการคมนาคมในภาคตะวันออก กล่าวได้ว่าการคมนาคมภายในภาคตะวันออกทั้งทางบกและทางน้ำมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้การเดินทางจากเมืองหลวงคือกรุงเทพฯ ไปสู่ภาคตะวันออกมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เริ่มต้นจากการคมนาคมทางน้ำซึ่งเป็นเส้นทางการคมนาคมหลักของผู้คนในอดีต ปรากฏว่าได้มีการขุดคลองเชื่อมระหว่างแม่น้ำบางปะกงกับแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ คลองสำโรง คลองแสนแสบ คลองนครเนื่องเขต รวมทั้งขุดคลองเชื่อมระหว่างแม่น้ำนครนายกกับแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ คลองรังสิตประยูรศักดิ์ และคลองในโครงการทุ่งตovre ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีการสร้างทางรถไฟสายตะวันออกจากกรุงเทพฯ ถึงฉะเชิงเทรา ตลอดจนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑-๓ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๕) รัฐบาลมีนโยบายให้สร้างถนนหรือระบบทางหลวงเชื่อมโยงพื้นที่ทั่วประเทศรวมถึงพื้นที่ในภาคตะวันออกเข้ากับเมืองหลวง ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องการขนส่งและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ทางหลวงสายหลักจากกรุงเทพฯ สู่ภาคตะวันออกจึงถูกสร้างขึ้นหลายเส้นทาง ได้แก่ ถนนสุขุมวิท ถนนกรุงเทพฯ-ชลบุรี สายใหม่ (มอเตอร์เวย์) ทางพิเศษบูรพาวิถี ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๔ (บางนา-บางปะกง) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑๔ (บางปะกง-ฉะเชิงเทรา) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๔ (ปากเกร็ด-นครราชสีมา) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๕ (รังสิต-นครนายก) ทางหลวงเหล่านี้นอกจากจะทำให้การเดินทางติดต่อระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคตะวันออกเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นช่องทางให้การดำเนินชีวิตและวิถีคิดแบบคนเมืองหลวงไหลบ่าเข้าสู่ภาคตะวันออกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกมีอันต้องเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด

๔. โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Sea Board : ESB) ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โครงการดังกล่าวถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๙) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ภาคตะวันออกเป็นฐานทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมแห่งใหม่ของประเทศเพื่อกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพฯ แผนดังกล่าวมีระยะเวลาดำเนินการ ๒๐ ปี นับตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๔๓

หลังโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เศรษฐกิจของภาคตะวันออกขยายตัวอย่างรวดเร็ว สาเหตุสืบเนื่องมาจากการสนับสนุนของภาครัฐส่วนหนึ่ง ประกอบกับความพร้อมในด้านทำเลที่ตั้งของภาคตะวันออกซึ่งได้เปรียบในเรื่องการติดต่อเชื่อมโยงกับภูมิภาคทั้งภายในและภายนอกได้อย่างสะดวก จากความพร้อมดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยที่สามารถดึงดูด

นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศเข้ามาลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมหลายประเภท ส่งผลให้เกิดนิคมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกมากถึง ๒๘ แห่ง ประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนทั้งสิ้นถึง ๒,๐๔๘ โรงงาน

ผลพวงที่ตามมาภายหลังการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกหลังโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก คือ ที่ดินมีราคาสูงขึ้น แรงงานต่างถิ่นจำนวนมากอพยพเข้ามาหางานทำ การเพิ่มจำนวนของธุรกิจด้านการบริการต่าง ๆ อาทิ โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อขนาดใหญ่ ร้านอาหาร รวมไปถึงสถานบันเทิง เช่น ผับ คาราโอเกะ ดิสโก้เทค และบาร์เบียร์หลายแห่งเพื่อตอบสนองความต้องการของแรงงานและนักลงทุนต่างชาติ ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคตะวันออก

๕. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Ethnic Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์และภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน อย่างที่ทราบกันดีว่าการท่องเที่ยวนั้นเป็นที่มาของเม็ดเงินจำนวนมหาศาล ด้วยเหตุนี้ชุมชนลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกจึงมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เช่น ปรับปรุงบ้านเป็นโฮมสเตย์ (Homestay) เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าพักพร้อมมีบริการทันสมัยอย่างสเปา ในบางแห่งถึงขั้นสร้างวัฒนธรรมประดิษฐ์ (Cultural Invention) เช่น การแต่งกายเลียนแบบโบราณ รวมไปถึงการให้บริการอาหารที่จัดเตรียมมาในภาชนะย้อนยุค เช่น กะลามะพร้าว เพื่อดึงดูดความสนใจและตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด จนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนในที่สุด

จากปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมานำมาซึ่งพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวเวียงและลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคตะวันออก ดังนี้

พัฒนาการด้านที่อยู่อาศัย พบว่าเรือนไม้แบบโบราณภายในชุมชนลาวเวียงและลาวพวนปัจจุบันมีเหลืออยู่เพียงไม่กี่หลัง ที่ปลูกสร้างขึ้นใหม่ล้วนเป็นบ้านก่ออิฐฉาบปูนตามสมัยนิยมและมักปลูกสร้างขึ้นโดยการจ้างช่างก่อสร้าง ไม่ใช่การขอแรงญาติมิตรมาช่วยเหมือนเช่นในอดีต ยิ่งไปกว่านั้นในเรื่องของพิธีกรรมรวมถึงคตินิยมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างหรือต่อเติมบ้านก็ไม่ได้เคร่งครัดเหมือนเช่นในอดีต แต่สิ่งที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ คือ การทำพิธีลงเสาเอก (เสาเอก) ซึ่งขั้นตอนในการประกอบพิธีถูกปรับเปลี่ยนให้เรียบง่ายขึ้น องค์ประกอบสำคัญภายในบ้าน ได้แก่ ศาลพระภูมิและศาลปู่ตาพบว่าทุกบ้านยังคงให้ความสำคัญกันอยู่แม้รูปแบบของศาลจะเปลี่ยนแปลง

จากศาลไม้กลายเป็นสาปไม้ที่ประดับประดาคล้ายสายงมก็ตาม ส่วนยุงข้าว (เล้าข้าว) พบเฉพาะในบ้านเรือนเก่าบางหลังเท่านั้น สำหรับบ้านที่สร้างใหม่ยุงข้าวไม่ใช่สิ่งจำเป็นอีกต่อไป เนื่องจากวิถีการผลิตของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเปลี่ยนไปจากอดีตที่มุ่งผลิตข้าวเพื่อเก็บไว้บริโภค ไปเป็นการผลิตเพื่อการค้าเป็นหลัก

พัฒนาการด้านการประกอบอาชีพ สามารถวิเคราะห์โดยแยกตามอาชีพที่สำคัญของลาวเวียงและลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดังนี้

การทำนา ยังคงเป็นอาชีพหลักของลาวเวียงและลาวพวน แต่เทคโนโลยีการผลิตตลอดจนวิธีการดูแลบำรุงรักษาต้นข้าวต่างไปจากในอดีตอย่างมาก วัฒนธรรมการลงแขก (เข้า) ได้หายไปจากชุมชนลาวเวียงและลาวพวน เปลี่ยนเป็นการว่าจ้างแทน ๘๐% ของการทำนาปัจจุบันจะเป็นไปในลักษณะของการว่าจ้างแทบทุกขั้นตอน โดยสามารถวิเคราะห์สาเหตุของการว่าจ้างได้ดังนี้

ผู้ทำนาส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงไม่มีกำลังพอที่จะทำนาทั้งหมดทุกขั้นตอนเพียงลำพัง

การทำนาปัจจุบันมักอาศัยเครื่องทุ่นแรง ซึ่งผู้สูงอายุไม่สามารถควบคุมเครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ ได้ เนื่องจากมีกลไกการจ้างงานที่ซับซ้อน

เครื่องทุ่นแรงที่จำเป็นในการทำนามีราคาแพง ดังนั้นการเช่าหรือว่าจ้างจึงคุ้มกว่าการลงทุนซื้อ

การบำรุงรักษาต้นข้าวส่วนใหญ่อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ อาศัยระบบชลประทานในการควบคุมระดับน้ำ ใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อบำรุงดินและกำจัดศัตรูข้าว ส่วนความเชื่อและการถือเคล็ดที่ยังคงปฏิบัติอยู่คือ การพรมน้ำมนต์ในนาข้าวเพื่อให้ข้าวเจริญงอกงามดี และการปักตาแหลวในทุ่งนาเพื่อป้องกันนกและแมลงกัดกินต้นข้าว ความเชื่ออื่น ๆ ที่เคยปฏิบัติในอดีตปัจจุบันไม่มีผู้ใดนิยมแล้ว เนื่องจากได้ผลไม่แน่นอนและเห็นผลช้า

การทอผ้า ปัจจุบันไม่มีการทอผ้าไว้ใช้สำหรับนุ่งห่มเอง ส่วนอุปกรณ์ทอผ้าที่เคยมีอยู่ประจำบ้าน เช่น กี่ กี่นำไปถวายวัดเพื่อใช้จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ของชุมชน

ตีเหล็ก งานอดิเรกยามว่างจากการทำนาของลาวเวียงและลาวพวนในอดีตซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตเครื่องมือสำหรับใช้งานในครัวเรือน ตลอดจนอุปกรณ์ทางการเกษตร ปัจจุบันส่วนใหญ่เลิกผลิตแล้ว ยกเว้นก็แต่ลาวเวียงตำบลบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรีเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่ยังคงผลิตอยู่

จักสาน เป็นงานหัตถกรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวมีความชำนาญเป็นพิเศษ ปัจจุบันลาวเวียงอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ยังคงสืบทอดวิธีการจักสานตามแบบอย่างบรรพบุรุษ ด้วยเหตุนี้ผลิตภัณฑ์จักสานของลาวเวียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จึงขึ้นชื่อในเรื่องของความประณีตงดงามจนเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนสร้างชื่อเสียงให้แก่อำเภอพนัสนิคมเป็นอย่างยิ่ง แต่ในบางแห่งได้มีการปรับเปลี่ยนวัสดุที่นำมาใช้จักสานเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น เช่น ลาวพวนตำบลบ้านดงกระทวย อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี นำเส้นพลาสติกและเส้นลวดทองเหลืองมาใช้จักสานแทนไม้ไผ่จนกลายเป็นสินค้าที่สร้างชื่อเสียงให้กับหมู่บ้าน รวมถึงสร้างรายได้ให้แก่คนในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

งานโรงงานอุตสาหกรรม และงานบริการ เป็นอาชีพที่หนุ่มสาวลาวเวียงและลาวพวนรุ่นใหม่นิยม เนื่องจากมีโรงงานอุตสาหกรรมและสถานบริการ ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร รวมไปถึงสถานบันเทิงต่าง ๆ อยู่มากมายในภาคตะวันออก ทำให้ไม่ต้องเดินทางไปหางานทำไกลบ้าน อีกทั้งยังสามารถเลือกทำงานตามที่ตนถนัดหรือตามสาขาวิชาที่เรียนมาได้

ค้าขาย ลาวเวียงและลาวพวนภาคตะวันออกที่ประกอบอาชีพค้าขายมีอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ระดับของกิจการมีตั้งแต่ธุรกิจขนาดเล็ก เช่น ร้านขายกล้วยเดี่ยว ร้านอาหารตามสั่ง ไปจนถึงมินิมาร์ทขนาดใหญ่

รับราชการ ลาวเวียงและลาวพวนที่ได้รับการศึกษาส่วนหนึ่งทำงานรับราชการ เช่น ทหาร ตำรวจ แพทย์ พยาบาล ครูอาจารย์ เป็นต้น

แม้ปัจจุบันการทำงานจะยังคงเป็นอาชีพหลักของลาวเวียงและลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออก แต่หนุ่มสาวที่อายุ ๓๕ ปีลงมาส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพอื่น เช่น งานในโรงงานอุตสาหกรรม งานบริการ ค้าขาย และรับราชการ มากกว่าสนใจทำการเกษตร สาเหตุความเปลี่ยนแปลงของค่านิยมดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑. การได้รับการศึกษาที่ดี ทำให้มีโอกาสหันไปประกอบอาชีพอื่น
๒. การมีรายได้ที่แน่นอน เนื่องจากงานส่วนใหญ่มีเงินเดือนประจำ
๓. ความสะดวกสบาย ไม่ต้องทนตากแดดร้อนเหมือนการทำการเกษตร

พัฒนาการด้านความเชื่อและประเพณี ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น

๑. ประเพณีทางศาสนาและการนับถือผี ที่สำคัญ คือ ประเพณี ๑๒ เดือน หรือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ปัจจุบันประเพณีส่วนใหญ่ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ มีเพียงบางประเพณีเท่านั้นที่ยกเลิกไป ได้แก่ ประเพณีอาบน้ำก่อนกา ซึ่งเคยปฏิบัติในเดือนห้า สาเหตุที่ยกเลิกเนื่องจากขาดผู้รู้ขั้นตอนปฏิบัติตามธรรมเนียมแบบโบราณ และอีกประเพณีหนึ่งที่ถูกละทิ้งไปคือ ประเพณีกำเจียง ที่ปฏิบัติในเดือนเก้า เนื่องจากถูกนำไปรวมปฏิบัติอยู่ในประเพณีสารทลาว

ถึงแม้ว่าหลายประเพณีในฮีตสิบสอง คองสิบสี่จะยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาจนปัจจุบัน แต่ในรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติพบว่ามีหลายสิ่งถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

๑. ประเพณีที่มีการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ได้แก่

ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ของลาวเวียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และประเพณีทำบุญกลางบ้านของลาวพวน บ้านดงกระทยาม อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งพบว่ามีความผสมกลมกลืนกันอยู่ในเรื่องของเครื่องเซ่นสำหรับทำพิธี ตลอดจนการแสดงมหรสพต่าง ๆ

ประเพณีบุญบั้งไฟ ของลาวพวน อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี มีการนำวงดนตรีสตริงพร้อมแดนเซอร์ชุดเซ็กซี่ รวมไปถึงการแสดงหนังตะลุง วัฒนธรรมของคนไทยทางภาคใต้มาจัดแสดงแทนการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว

๒. ประเพณีที่ตอบสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ได้แก่

ประเพณีบุญข้าวหลาม ของลาวเวียงและลาวพวน จังหวัดฉะเชิงเทรา ภายในงานนอกจากจะมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสนุกสนานแก่นักท่องเที่ยว อาทิ การประกวดสุดยอดข้าวหลามการแข่งขันกินข้าวหลาม ขบวนรถมอเตอรไซ์ค์โบราณ ฯลฯ ยังมีการจัดแสดงข้าวหลามใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดฉะเชิงเทราอีกด้วย

ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ของลาวเวียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี การจัดงานประเพณีดังกล่าวเป็นความร่วมมือกันระหว่างเทศบาลเมืองพนัสนิคมและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต ๓ จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีมาตรการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยการจัดประกวดแต่งกายงามด้วยการนุ่งผ้าไทย ลาว จีน การประกวดรถจักสาน การแสดงพระเครื่อง รำวงย้อนยุค ทายโฉกปริศนา และการแสดงจากศิลปินที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ มากมาย

๓. ประเพณีที่เลื้อยปฏิบัติเฉพาะบางแห่ง ได้แก่ ประเพณีทำบุญล้อมบ้านและ ประเพณีเลี้ยงปลาของลาวพวนบ้านหัวกระสังข์ ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัด ฉะเชิงเทรา และประเพณีทำบุญลานของลาวพวนบ้านคลองตะเคียน ตำบลเกาะหวาย อำเภอ ปากพลี จังหวัดนครนายก การที่ประเพณีเหล่านี้เลื้อยปฏิบัติอยู่เฉพาะบางแห่งนั้นสามารถ วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเหล่านั้นยังคงสามารถรักษาประเพณีดั้งเดิมของ กลุ่มชาติพันธุ์ตนเอาไว้ได้ ดังต่อไปนี้

๑. ในหมู่บ้านยังมีผู้เฒ่าผู้แก่อยู่เป็นจำนวนมาก
๒. มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น
๓. เป็นชุมชนที่รวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็ง
๔. เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม
๕. ชาวบ้านในชุมชนมีความภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน

๒. ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การแต่งงาน การเกิด การบวช การทำศพ ทุกประเพณีในปัจจุบันลดขั้นตอนการปฏิบัติที่ซับซ้อนลงเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ และเป็นการประหยัดเวลารวมถึงค่าใช้จ่ายไปพร้อมกัน ยิ่งไปกว่านั้นในขั้นตอนของการปฏิบัติ ยังปรากฏประเพณีไทยสอดแทรกปะปนอยู่ด้วย

พัฒนาการด้านการรักษาพยาบาล ปัจจุบันหากเป็นอาการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย บางครอบครัวก็ยังคงใช้สมุนไพรที่หาเก็บได้ในละแวกหมู่บ้านเป็นยารักษา แต่ไม่พบการรักษาด้วย วิธีทางไสยศาสตร์ เนื่องจากผู้ที่รู้วิชาอาคมเสียชีวิตไปหมดแล้ว หากเป็นอาการเจ็บป่วยที่รุนแรง ลาวเวียงและลาวพวนจะเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล สถานีอนามัย หรือคลินิกแพทย์ แผนปัจจุบัน การที่ลาวเวียงและลาวพวนละทิ้งวิธีการรักษาโรคแบบโบราณแล้วหันมารักษาด้วย การแพทย์แผนปัจจุบันนั้นวิเคราะห์ได้ว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

๑. ปัจจุบันยาสมุนไพรหายาก
๒. หมอแผนโบราณลดจำนวนลง
๓. ยาแผนปัจจุบันหาซื้อง่ายและให้ผลเร็วกว่ายาสมุนไพร
๔. สถานพยาบาลที่รักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันมีจำนวนมาก
๕. สถานพยาบาลที่รักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันมีอุปกรณ์ในการรักษาที่ทันสมัย

และมีบุคลากรที่น่าเชื่อถือ

๖. โครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค

พัฒนาการทางด้านภาษา แบ่งออกเป็น

ภาษาพูด พบว่าปัจจุบันลาวเวียงและลาวพวนอายุ ๓๐ – ๕๐ ปียังคงพูดคุยสื่อสารโดยใช้ภาษาลาวเวียงและลาวพวน ส่วนอายุ ๓๐ ปีลงมา ๘๐% ยังคงพูดภาษาลาวเวียงและลาวพวน และอีก ๒๐% สามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่ไม่สามารถพูดได้ โดยจะพูดโต้ตอบด้วยภาษาไทยแทน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ลาวเวียงและลาวพวนอายุ ๓๐ ปีลงมาจำนวนหนึ่งสามารถฟังภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้เข้าใจแต่จะพูดโต้ตอบด้วยภาษาไทยได้ ๒ ประเด็น คือ

๑.การมีบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไทย และในครอบครัวมักสื่อสารกันโดยใช้ทั้ง ๒ ภาษา คือ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาไทย

๒.การไปเติบโตและใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ภายนอกชุมชนของตนเป็นเวลานาน จึงมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นหลัก

ภาษาเขียน ปัจจุบันผู้ที่สามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมและอักษรไทยน้อย มีเหลืออยู่น้อยมาก สาเหตุเป็นเพราะได้เรียนและคุ้นเคยกับการอ่านเขียนอักษรไทยมาโดยตลอด

พัฒนาการด้านการแต่งกาย ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปัจจุบันที่มีอายุ ๓๐-๕๐ ปี ผู้หญิงยังคงนุ่งซิ่น สวมเสื้อคอกระเช้าอยู่บ้าน แต่ผ้าซิ่นและเสื้อคอกระเช้าที่สวมใส่เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ซื้อมาจากตลาด ไม่ใช่เสื้อผ้าที่ได้มาจากการทอ ย้อม และตัดเย็บเองเหมือนในอดีต ผู้ชายก็ยังคงนุ่งกางเกงขาก๊วยใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวอยู่กับบ้าน ซึ่งทั้งกางเกงและผ้าขาวม้าก็ซื้อมาจากตลาดเช่นเดียวกัน เวลาไปทำบุญที่วัดหญิงสูงอายุจะนุ่งผ้าซิ่นลวดลายสวยงาม สวมเสื้อลูกไม้และหมวกใบตามแบบโบราณอยู่บ้าง แต่ก็มีจำนวนน้อย ส่วนลาวเวียงและลาวพวนอายุ ๕๐ ปีลงมาทั้งหญิงและชายมักแต่งกายตามสมัยนิยมเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป เนื่องจากเสื้อผ้าแฟชั่นเหล่านี้มีขายอยู่มากมายในท้องตลาด หาซื้อง่าย สวมใส่สะดวกสบายกว่าเสื้อผ้าแบบโบราณ

พัฒนาการด้านอาหาร สามารถวิเคราะห์ถึงพัฒนาการด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว โดยแบ่งชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวออกเป็น ๒ กลุ่มตามลักษณะการตั้งถิ่นฐาน คือ

๑. ชุมชนลาวเวียงและลาวพวนที่อยู่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมและย่านความเจริญ พบว่ายังคงมีวัฒนธรรมการบริโภคที่คล้ายคลึงกับอดีต และยังคงพึ่งพิงแหล่งอาหารจากธรรมชาติอยู่มาก

๒. ชุมชนลาวเวียงและลาวพวนที่อยู่ใกล้นิคมอุตสาหกรรมและย่านความเจริญ พบความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการบริโภคอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีวัฒนธรรมการบริโภคแบบไทย จีน ญี่ปุ่น และตะวันตกเข้าไปปะปนอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว

ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิให้เห็นตั้งแต่ในตลาด ห้างสรรพสินค้า ไปจนถึงโรงแรมขนาดใหญ่ต่าง ๆ

แม้ปัจจัยและความจำเป็นหลายอย่างจะส่งผลให้ลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันไปตามอดีต แต่ชาวลาวเหล่านี้ยังคงพยายามหาหนทางรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลาวพวนที่มีจำนวนมากและสามารถรวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็งทำให้อัตลักษณ์ของลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดดเด่นและสืบทอดต่อมาได้จนกระทั่งปัจจุบัน แนวทางในการรักษาอัตลักษณ์ของลาวเวียงและลาวพวนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. จัดตั้งมูลนิธิชมรมไทยพวนแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพบปะช่วยเหลือ รักษาและฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของชาวพวน

๒. จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ทั้งลาวเวียงและลาวพวนได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้นหลายแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดแสดงวัฒนธรรม เอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนให้เยาวชนรุ่นหลังมีโอกาสได้เรียนรู้

๓. สอดแทรกวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ในการเรียนการสอน สถานศึกษาในชุมชนลาวพวนหลายแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้สอดแทรกวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ในการเรียนการสอนตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน อาทิ การสอนภาษาพวน การแต่งกายชุดลาวพวน และการรำพวน เป็นต้น ทั้งนี้วัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อให้เยาวชนมีโอกาสได้เรียนรู้อนุรักษ์และร่วมกันเผยแพร่เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันดีงามของกลุ่มชาติพันธุ์ตนต่อไป

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างไทยกับลาวซึ่งเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ความขัดแย้งระหว่างกรุงธนบุรีกับเวียงจันทน์และเมืองพวนที่สุดท้ายนำมาซึ่งสงคราม การทำลายเมืองเวียงจันทน์และเมืองพวน การกวาดต้อนประชากร และที่ดูเหมือนจะกระทบกระเทือนความรู้สึกของชาวลาวอย่างที่สุดก็คือการอัญเชิญพระแก้วมรกต รวมทั้งพระบางเข้ามาประดิษฐานในไทย การกระทำทั้งหมดนี้จึงส่งผลให้ทัศนคติของลาวที่มีต่อไทยเป็นไปในเชิงลบ ส่วนทัศนคติของไทยที่มีต่อลาวในสมัยกรุงธนบุรีไม่ปรากฏหลักฐานใดที่ผู้วิจัยจะสามารถนำมาวิเคราะห์ได้

ในสมัยรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พบว่าทัศนคติของไทยที่มีต่อลาวในสองรัชกาลนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ การพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยและลาว เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในสมัยกรุงธนบุรี พระมหากษัตริย์ไทยทั้งสองพระองค์ทรงมีพระเมตตาต่อเวียงจันทน์และ

เชื้อพระวงศ์ของเวียงจันทน์มากเป็นพิเศษ เห็นได้จากทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งโอรสของเจ้าสิริบุญสารทั้งสามพระองค์ คือ เจ้านันทเสน เจ้าอินทวงศ์ และเจ้าอนุวงศ์ เป็นเจ้าเมืองเวียงจันทน์สืบต่อกันมาตามลำดับในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ยิ่งไปกว่านั้นยังทรงดำเนินนโยบายสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับราชวงศ์เวียงจันทน์เพื่อกระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยและลาวให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น รวมถึงการยกย่องให้เกียรติเชื้อสายของราชวงศ์เวียงจันทน์เป็นอย่างดี

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งแต่ครั้งดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ก็ทรงให้ความไว้วางพระราชหฤทัยและให้การสนับสนุนราชวงศ์เวียงจันทน์ด้วยดีเช่นเดียวกันกับสองรัชกาลก่อน แต่ทศณื่อดังกล่าวได้เปลี่ยนไปภายหลังการกบฏของเจ้าอนุวงศ์ ทศนะของไทยที่มีต่อลาวกลับกลายเป็นความแค้นเคืองเนื่องจากเวียงจันทน์ทรยศต่อความไว้วางใจที่ไทยมอบให้มาโดยตลอด พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีรับสั่งให้ทำการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ด้วยวิธีการที่เด็ดขาดรุนแรง การปราบกบฏครั้งนี้ส่งผลให้ทศนะของลาวโดยเฉพาะเวียงจันทน์ที่มีต่อไทยยิ่งเลวร้ายหนักกว่าเดิม

การกบฏของเวียงจันทน์ไม่ได้มีผลต่อทศนะของไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเท่านั้น แต่ยังส่งผลมาถึงทศนะของไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย กล่าวคือ พระองค์ทรงมีทศนะที่ไม่สู้ดีนักกับลาว ซึ่งทศนื่อดังกล่าวอาจไม่ได้มีสาเหตุมาจากการกบฏของเวียงจันทน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเพียงอย่างเดียว แต่อาจมีสาเหตุมาจากรื่องการเมืองภายในราชวงศ์เป็นการส่วนพระองค์ร่วมอยู่ด้วย

ทางด้านลาวที่นับตั้งแต่สูญเสียเอกราชให้ไทยในสมัยกรุงธนบุรี ลาวก็มองไทยเป็นศัตรูผู้รุกรานมาโดยตลอด ทศนื่อดังกล่าวรุนแรงขึ้นเมื่อลาวตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส (พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๘๘ และ พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๔๙๓) หลังการปฏิวัติใน พ.ศ. ๒๕๑๘ เรื่องราวความบาดหมางระหว่างไทยและลาวในสมัยเจ้าอนุวงศ์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของรัฐเพื่อสร้างความสามัคคีแก่คนในชาติ และยังคงถูกใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน หากแต่ในทศนะของคนลาวปัจจุบันส่วนใหญ่มีความเข้าใจและสามารถแบ่งแยกเรื่องราวในอดีตกับปัจจุบันได้อย่างมีเหตุผล พวกเขาเชื่อนั่นคือวิถีและความผิดพลาดในอดีตที่ไม่สามารถย้อนกลับไปแก้ไขได้ ฉะนั้นการทำปัจจุบันและอนาคตให้ดีขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่น่าใส่ใจยิ่งกว่า

สำหรับไทยแม้ว่าภายหลังการกบฏของเวียงจันทน์ทศนะของไทยที่มีต่อลาวจะเป็นไปในเชิงลบ แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกของไทย พระมหากษัตริย์ไทยทุกรัชกาลทรงปกครองคนเหล่านี้ด้วยพระเมตตาเสมอมาไม่ต่างไปจากการปกครองคนไทย

นอกจากจะทรงดูแลในเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้สุขสบายแล้ว ยังทรงห่วงใยไปจนถึงสภาพจิตใจของชาวลาวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเหล่านี้ด้วย ยิ่งไปกว่านั้นคนไทยที่อยู่ร่วมในชุมชนเดียวกันหรืออยู่ใกล้ชิดกับชุมชนลาวก็อยู่ร่วมกันด้วยไมตรี ไม่ได้คิดรังเกียจหรือแบ่งแยก กลุ่มชาติพันธุ์ลาวจึงตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างอบอุ่นและเป็นสุขบนแผ่นดินภาคตะวันออกเฉียงของไทยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ปัจจุบันแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงของไทยกว่า ๙๐% จะทราบถึงสาเหตุที่บรรพบุรุษของตนถูกส่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเป็นอย่างไร รวมถึงได้รับรู้เรื่องราวของเจ้านูนวงศ์จากการบอกเล่าของบรรพบุรุษ แต่พวกเขามีความเห็นว่ามันคือเรื่องในอดีตที่ผ่านมานานมากแล้ว ปัจจุบันพวกเขามีความสุขดีบนผืนแผ่นดินไทย ส่วนคนไทยใน ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงที่มีชุมชนลาวตั้งถิ่นฐานอยู่ แม้กว่า ๙๐% จะไม่ทราบเหตุการณ์เกี่ยวกับเจ้านูนวงศ์เลย แต่พวกเขาก็มีความสุขที่ได้อยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ในส่วนขององค์กรระดับประเทศของไทยที่ต้องปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไทย-ลาวต่างมีทัศนคติต่อลาวไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การดำเนินนโยบายด้วยความจริงใจ หลีกเลี่ยงประเด็นที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือกระทบกระเทือนความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ด้วยตระหนักดีว่าการมีเพื่อนบ้านที่ดี ย่อมนำมาซึ่งเสถียรภาพของประเทศในที่สุด